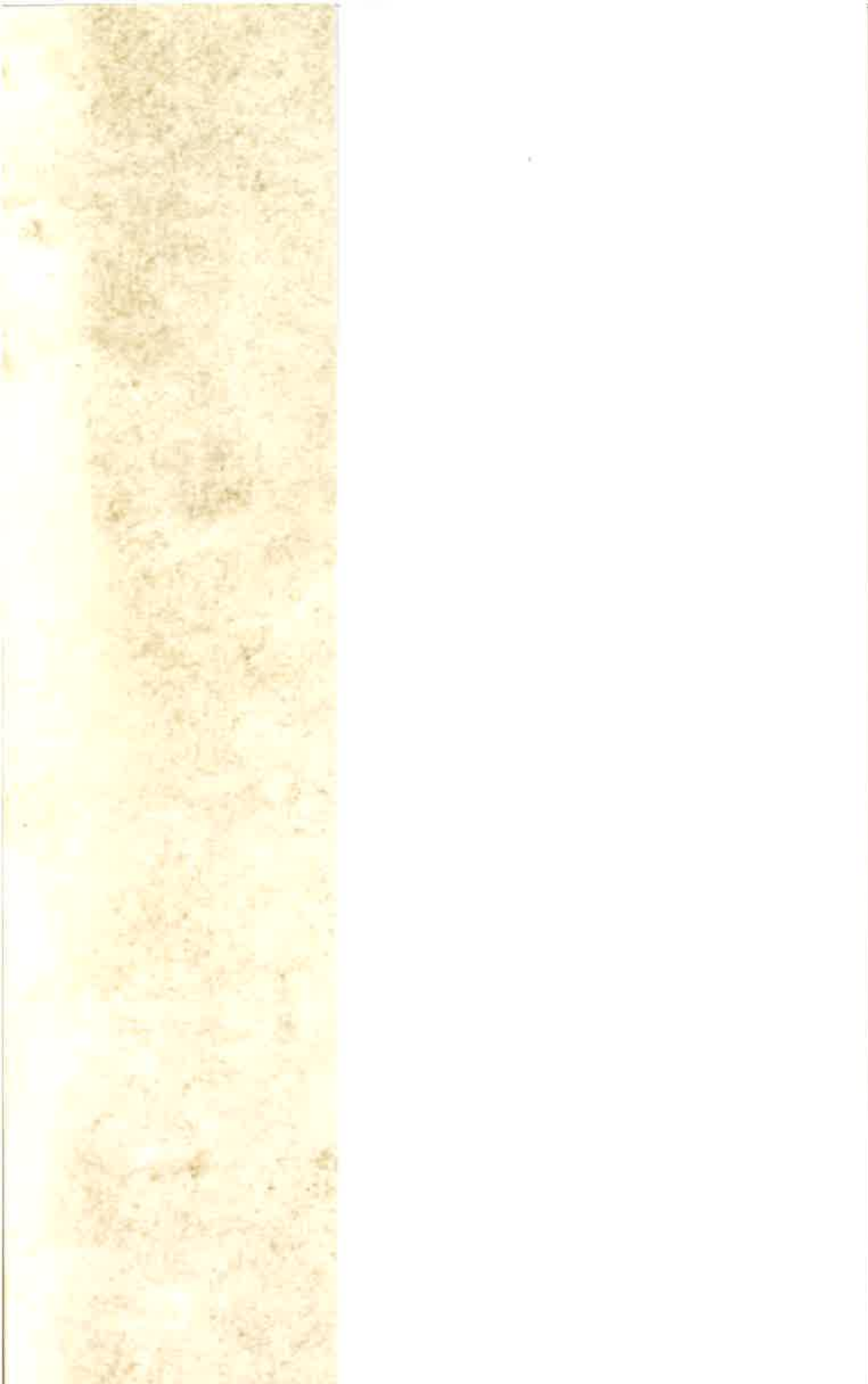

Dubeytûyên
Baba Tahirê
Hemedanî

Kurmançîkirin
Dr. Perwîz Cîhanî

Nûbihar

Dubeytîyên
BABA TAHIRÊ
Hemedanî

Nûbihar

Pak Ajans Yay. Tur. ve Dış Tic. Ltd. Şti.
Zeyrek Mah. Serdab Sok. No: 26/3 Fatih-İstanbul
Tel & Faks: 0212 519 00 09
www.nubihar.com | email: info@nubihar.com

Yayın Sertifika No: 51437

Weşan No: 396 | Klasîkên Kurdî

DUBEYTIYÊN BABA TAHİRÊ HEMEDANÎ
Kurmancîkirin: Dr. Perwîz Cîhanî

ISBN: 978-625-7383-83-7

Çapa Yekem: 2023

•

Gerînendeyê Giştî yê Weşanê

Süleyman Çevik

Edîtor û Mîzanpaj

Huseyn Zana

Berg

ÎHB

•

Çapxane

Meteksan Matbaacılık ve Teknik San. Tic. A.Ş.

Beytepe Köy Yolu No: 3

06800 Bilkent-Çankaya / Ankara

Matbaa Sertifika No: 46519

Dubeytîyên
BABA TAHIRÊ
Hemedanî

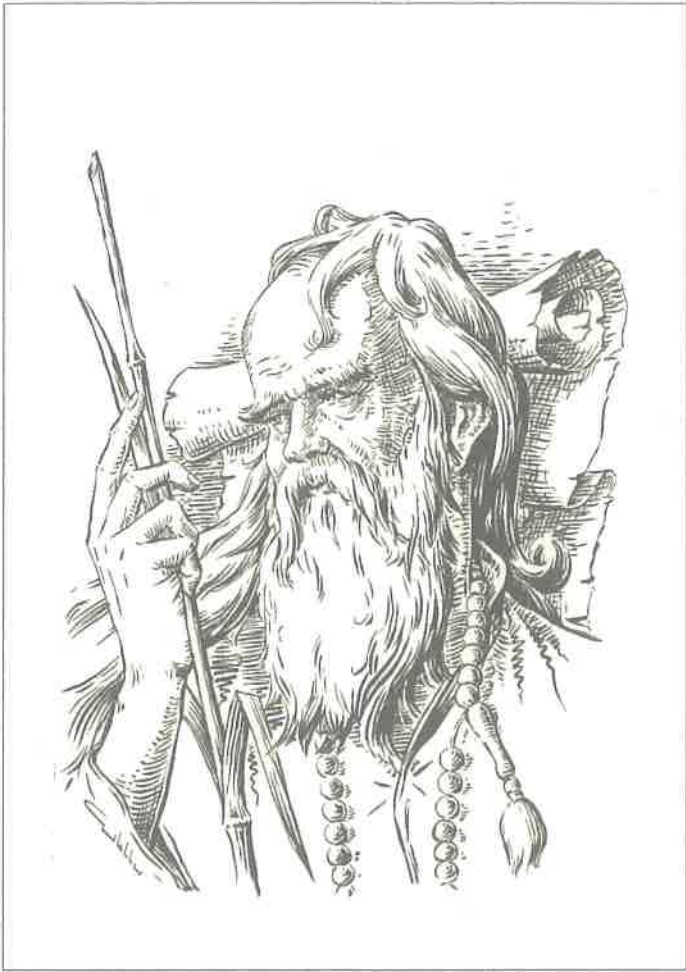
Kurmancîkirin
Dr. PERWÎZ CÎHANÎ

Nûbihar

Perwîz Cîhanî di sala 1955an de li gundê Belesora Jêrîn -navça Elendê- ku bi ser bajarê Kela Xoyê ye hatiye dinyayê.

Li bajarên Xoy, Selmas û Êrmiyê çûye xwendegehê. Di şaxê edebiyat û zimanê Farisî de lîsans wergirtiye. Şeş salan li zadigeha xwe mamostetiya dibistana seretayî kiriye. Li bajarên Xoy û Makûyê di sazûmana koçeran de wek karmend û lêkolînerê li ser jîyan û toreya koçeran xebitiye. Dûvre li radyoyên Kurdî yê Tehran û Êrmiyê wek bêjer û nivîskarê du bernameyên toreyî xebitiye. Sala 1984an piştî ku Hêmin Mukriyanî çûye Êrmiyê, bi tevlîbûna çend nivîskarên din jî kovara ferhengî edebî ya Sirwe damezrandine. Ji sala 1984an ta sala 1995an di wê kovarê de wek nivîskar û berpirsê pişka Kurmancî xebitiye. Di sala 1995an de ji Kurdistanê derketiye û ji hînga ve wek penaber li Swîsreyê dijî.

Di sala 1977an de dest bi nivîsîna Kurdî kiriye û heya niha gelek berhem û wergerên wî hatine weşandin.

Resmê Baba Tahir
Şewekar: Bedî' Babacan

PÊŞGOTINA WERGÊRÎ

Baba Tahirê Hemedanî di perdeya îbhamê da

Gava ku em dîna xwe didin rûperên mêjûya wêjeya Kurdî, em dibînin ku di nava gelek pirtûk û gotar û nivîsaran da hatiye ku piştî dewra serketina îslamî li Îran û Kurdistanê, yekemîn kesê ku bi zimanê Kurdî helbest nivîsîye, Baba Tahirê Hemedanî ye.

Fars jî Baba Tahirî helbestkarekî farsînivîs nas dikin. Lê her kes dizane ku Baba Tahirî helbestên xwe bi zimanê Farsî nenivîsîye. Di toreya klasîka rojhelatê da ji şeweya helbestên Baba Tahirî ra fehlewiyat tê gotinê. Fehlewiyat 'Erebîkiriya peyva Pehlewî ye, û mebest ji wê ew helbest in yên ku bi zimanê Pehlewî hatine nivîsînê. Zimanê Pehlewî li gûna şahenşahiya Sasanîyan da zimanê resmî yê seranserî Îranê bû. Pehlewî bixwe li ser du pişkan tê parvekirinê: Pehlewîya Sasanî û Pehlewîya Eşkanî. Herçend ku niha jî li gelek deverên Îranê da ev zimana maye û gelek kes pê diaxivin jî, lê zimannas zimanê Kurdî yê îro berdewamîya wî zimanî dizanin.

Durust e ku bi dehan lêkoleran li ser berhem û jîyana

Baba Tahirî lêkolîn kirine û bi dehan pirtûk û nivîsar li ser berhemên wî hatine nivîsîn û weşandinê û dubeytîyên wî bi çendîn zimanên cihanê hatine wergerandinê, lê hê jî bi curekî vebirr û hişpejêr dîroka jidayîkbûna wî û salemerga wî nehatiye dîyarkirinê. Herwisan li bara arangeha wî da jî du dîtînen cuda hene. Ew gotarên ku li ser dîrok û dema jîyana wî hatine nivîsînê jî ji layê gelek kesên ku bi şeweyeke zanistî li mijarê dinêrin nehatine pejirandinê.

Di Ansiklopediya Mezina Îslamî di berga dehem da li jêr navê Baba Tahir em rastî van agahîyan tên: “Baba Tahir nas-kirî bi ‘Uryan, yek ji ‘arif û şa‘irên Îranî yê sedeya pêncê mişextîyê heyvî (yazdê zayînî) ye ku hindêk helbestên çarxiştî bi zaraveyekî taybet ji zaraveyên rojavaya Îranê vehûnane... li bara sala jidayîkbûna wî û wefata wî û çawanîya jîyan û bîr û bawerîyên wî yên ‘arifane da di jêderên mêjîn da agahîyên rast û durust bi dest nakevin. Ta wê radeyê ku Edward Heron Allen –lêvekolerekî Înglîzî ku li ber lêkolîna li ser helbestên Xeyyam û yên Baba Tahir bi nav û bang e û pirtûkek bi navê Zariyên Baba Tahirî (The lament of Baba Tahir) bi Înglîzî nivîsîye– li bara kesayetîya Baba Tahirî da dibêje ku; ew kesayetîyekî mermûz e.”

Bi pêka hindêk jêderan tiştên ku bûne heger ku Baba Tahir baş neyête nasînê ya yekem ew e ku Baba Tahir di dema xwe da di tenêtîyê da jîyaye û goşegîr û çilenişîn bûye. Hegera dî jî ew e ku ta niha nusxeyeke tekûz ji helbestên wî negehîştine destê me. Dubeytîyên wî ji layê Farsan va hatine destvedayî-kirinê û zimanê wî hatiye guhorînê û herwisan bi dehan dubeytîyên kesên dî ji têkelî helbestên wî kirine. Ew helbestên ku niha bi navê wî dihêne weşandinê bêgotin hemû ne yên wî ne. Çunku dema mirov wan helbestana bi kûrayî dixwîne û li wan kûr û hûr dibe, mirov dibîne ku di nîveka gelek helbestên wî da dijberîya cihanbînîyê heye. Di hindekan da ew derwêşekî rizgarbûyî ji peywendên cîhana xakî ye, di hindekan da dîndarekî tund û mezhebî û di hindekan da jî ‘arifekî

xwedênas û evîndar e. Evê tevlihevîya cihanbînîyê ku em di helbestên wî da dibînin, me dihîne ser wê hizrê ku em dikarin bêjin ew helbest hemû ne yên wî ne. Gelek kesan di cung û keşkûlan da helbestên kesên di û yên Baba pêkve nivîsîne û nasixan jî ew keşkûl yan berhevok hemû bi navê Baba dane nasandinê. Gelek kesên Îranî dubeytîyên wî destkarî kirine û kirine Farsî û deqa wan ya binêşeyî jî wenda kirine û dibe ku di gelek nusxeyan da bi guhorîna peyvên bîr û hizrên wî jî destkarî kiribin. Van hemû pirsgirêk û arîşeyana we lê kiriye ku nasîna Baba Tahirî û gelek agahîyên li ser rewşa wî û bîr û hizrên wî di perdeya îbhamê da bimînin.

Yekemîn kesê ku îdia kiriye ku Baba Tahir di sala 326ê mişextîyê heyvî da hatiye cîhanê, nivîskarekî Îranî bi navê Mîrza Mehdîxanê Kewkeb e, (sala mirina wî 1180 mişextîyê rojî) Mîrza Mehdîxan îdia kiriye ku Baba di dubeytîyeke xwe da dîroka jidayîkbûna xwe bi hejmara ebcedê nivîsîye. Ew dubeytî jî ev e:

Ez ew behr im ku di zerfê da hatim
 Wek nuçutkê ku di herfê da hatim
 Di her elfê elifbejneke dihêtin
 Elifbejn im ku di elfê da hatim¹

Ew, evê dubeytîya Baba weha şirove dike û dinivîse ku peyva "elifqed" (أَلِفْ قَدْ) û peyva "derya" (دریا) bi wateya behrê û peyva "Tahir" (طاهر), her yek bi hesabê ebcedê dibin 215. Eger em peyva "elifqed"ê (أَلِفْ قَدْ) li "elf"ê (أَلِفْ) ku bi hesabê ebcedê dike 111, zêde bikin, hejmara 326 ku sala ji dayîk bûna Baba ye...

1-

مو آن بحرم که در ظرف آمدستم مو آن نقطه که در حرف آمدستم
 به هر الفی الف قدی بر آید الف قدم که در الف آمدستم

الف قد	$1+30+80+100+4=215$
دریا	$4+200+10+1=215$
طاهر	$9+1+5+200=215$

Lê ‘Ellame Qezwîni (1256-1328 Mişextiyê rojî), ewê dîtina jor red dike û napejirîne. Reşîdê Yasemî (1275-1330 mişextiyê rojî), jî ewê dîtina Mîrza Mehdîxanê Kewkeb napejirîne. Lê Reşîdê Yasemî heman wê dubeytîya ku Mîrza Mehdîxanê Kewkeb înaye bi curekî dî şirove dike.

R. Yasemî ewê dîtina Kewkeb napejirîne û dinivîse ku: “Gelek gelên cîhanê giringiyê didin hejmara hezarî. Bi taybetî jî gorekî bîr û baweriyên Zerdeştîyan di serê her 1000 salî da kenkenekî navdar gereke bête cîhanê û mebesta Baba jî ji “elf”ê ku peyveke ‘erebî ye hejmara 1000 e. Yanê Baba di sala 1000ê zayînî da hatiye cîhanê ku beranber e digel salên 390-391ê mişextiyê heyvî.”

Lê kesên dî yên wekî M. Mînowî (1903-1977) –lêvekolêkî Îranî– jî dîtina Yasemî napejirîn. M. Mînowî li ser wê bawerê ye ku ew dubeytîya, ne ya Baba ye û dinivîse ku ew dubeytî ya Mela Mihemed Sofiyê Mazenderanî ye ku bi şaşî di nav dubeytîyên Baba Tahirî da cî girtiye.

Ez bixwe jî li ser wê bîr û bawerê me ku eger Baba Tahir musulman bûbe, ew mêjûya ku li hejmara hezarî diaxive, nikare bibe hezareya zayînî. Lewra ku di nav hîç klasîkeke Îslamî da nayê xûyanê ku kesekî/ê ji bo nişandana dîrokekê ji dîroka zayînî wec wergirtibe. Em debê li dû hezarên dî bigerin.

Navê Baba Tahir di nav kelimên Ehli Heq da jî hatiye û gelek kes li ser wê bawerê ne ku pirtûka *Serencam* jî yek ji berhemên Baba Tahirî ye. Lê em dizanin ku pirtûka *Serencamê* jî kelimên çendîn kesan pêk hatiye ku pişkek jî wê jî kelimên *Tahir* e. Lê em nizanin gelo ew *Tahir* heman Baba Tahirê Hemedanî ye, yan Tahirekî dî ye?

Eger ev Tahira, heman Baba Tahirê Hemedanî be û eger

ev dubeytîya jî ya Baba Tahir be û eger ev Baba Tahira jî Yarisanî be, debê em evê dubeytîyê bi pîver û pêkêşka hîr û bawerên Yarisanîyan bipîvin. Yarisanî bawerî bi donawdon/kirasgühestin yan tenasuxê diînin û ew jî weke Zerdeştîyan li ser wê bawerê ne ku di serê her hezar salî da qutb yan çakek dihête cîhanê. Ev dubeytîya jî heman ewê hizrê radigehîne. Lê ew hezar sala, ne hezar sala zayîni ye. Mirov debê lêkolînê bike ka ew hezareya ku Yarisan bi kar dibin kîjan hezare ye?

Bi kurtî hê jî kesek bi durustî sala jidayîkbûna Baba Tahirê Hemedanî nizane. Ew dirokên ku li ber dest in jî hemû texmîni ne.

Baba Tahir, yek ji wan kesayetîyana ye ku têkelî efsaneyan bûye. Gelek keramat bi navê wî hatine nivîsinê. Gelek çîrok û efsane li ser wî hatine çêkirinê. Yek ji wan çîrokana jî çîroka dîdara wî û Tuxrulê Selcoqî (990-1063 z.) ye, ku di pirtûka Raşetu's-Sudûr ya Rawendî da hatiye.

Yekemîn jêdera mêjûyî ku li ser Baba Tahirê Hemedanî agahî dane pirtûka Raşetu's-Sudûr ya Rawendî ye ku li nîveka salên 599 û 603 yan da hatiye nivîsinê. Ew jî çîroka dîdara Tuxrulê Selcoqî (990-1063 z.) û Baba Tahirê Hemedanî ye. Ev çîroka bûye jêdera mêjûyî li ser dema jîyana wî û her li ber wê çîrokê ye ku mêjûnivîsan gotine Baba Tahir li dawîya sedeya 4ê mişextî hatiye cîhanê û piştî sala 455ê mişextî – ku sala mirîna Tuxrulê Selcûqî ye – wefat kiriye. Lê Rawendî tenê ev çîroka bihîstîye û ew çu jêderekê ji bo vê çîrokê destnîşan nake.

Ew agahîyên tevlihev ku li ser Baba Tahirî hatine dayîne û herwisan deqa gelek ji dubeytîyên wî we lê kiriye ku rastî jî mirov nikare bêje ka Baba Tahirek tenê hebûye, yan du Baba Tahir hebûne? Gelo Baba Tahirê Hemedanî heman ew Babaya ye, yê ku ji dubeytîyên wî bêhna mezhebîbûnê tê, yan Baba Tahirekî di jî hebûye ku Yarisanî bûye? Yanî lêkolîneke dûr û dirêj pê divê. Tişta ku vê hizrê piştrast dike jî ew e ku em rastî du aramgehan tên ku herdu jî bi navê Baba Tahirî

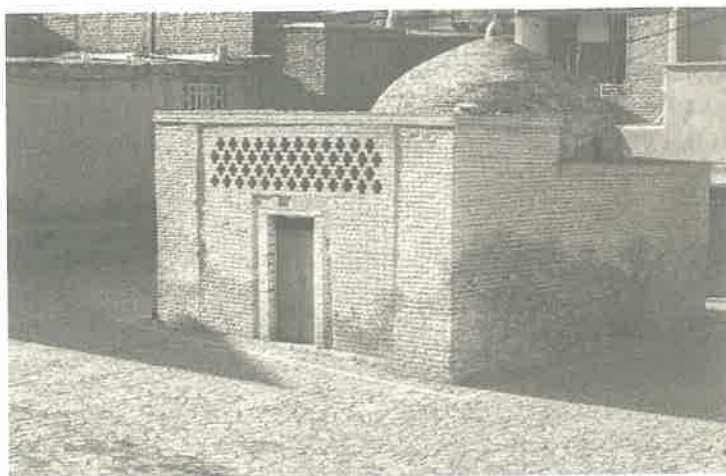
hatine nasandinê.

Aramgehek ew e ya ku li Hemedanê ye. Ya' dî jî ew aramgeha ye ya ku li bajarê Xurremabada Loristanê ye?

Aramgaha Baba Tahir li Hemedanê

Gelo bi rastî jî ev herdu aramgeh yê Baba Tahir in, ku hizreke neberhîş e. Yan jî çawa ku ji naveroka dubeytîyan dîyar dibin gelo du Baba Tahir hebûne?

Aramgaha Baba Tahir li Xurremabada Loristanê

Lê tişteke dî jî heye. Di nav gelên musulman da ev belaya tûşî gelek kesayetîyan bûye. Bo nimûne ta berîya peydakirina aramgeha Feqîyê Teyran û nivîsara serkêlka wê, du aramgeh bi navê Feqîyê Tayran dihatin nasînê. Li bara Weysê Qerenî da jî ev hinda heye. Weysek wa ye li Kurdistana Bakûr, yek jî wa ye li Rojhelatê. Belke aramgeheke wî di nav erdên 'Ereban da jî hebe?

Ez bixwe gehîştîme wê akamê ku Baba Tahirê Hemedanî hê bi rastî nehatiye nasînê. Ew dîrokên ku ji bo dema jîyana wî jî hatine nivîsînê hîçyek jî cihê bawerîyê nînin. Ew dubeytîyên ku bi navê wî hatine weşandinê jî hemû ne yên wî ne. Tenê hînga emê bikaribin Baba Tahirê Hemedanî bi rastî nas bikin ku destê me bigîje dubeytîyên wî yên destnevdayî, ku ew jî arezû û nizayeke nepejirandî ye.

Li bara berhemên Baba Tahirî da, ev berhemana bi navê wî hatine nivîsînê:

1. Dubeytî û çend xezel û qit'eyek.
2. Kelematê Qissar (bi zimanê 'Erebî).
3. Pişkek ji pirtûka *Serencamê* (Ew jî diyar nîne ka ew Baba Tahir, heman Baba Tahirê Hemedanî ye yan na).

Min ji bo vê wergêranê çi kiriye?

Karê wergêrana dubeytîyan ne karekî sanahî ye. Eger mirov bixwaze baş emanetdarîyê bike û ji bîr û hizr û peyama binêşeyîya dubeytîyan dûr nekeve, hînga wergêrana dubeytîyan dibe karekî pir dijwar. Gelek ji dubeytîyên Baba bi hefteyan dema min girtine, lê ta cîyê ku ji destê min hat û min karî, ez ji bîr û hizr û peyv û peyamên dubeytîyan dûr neketim û min koşîş kir ku dubeytîyan deqawdeq wergerînim. Hêvîdar im ku di vî karî da serketî bûbim.

Di dawîyê da pêdivî dibînim ku spasên xwe araseteyî wan kesan bikim ku di vî karî da ji min ra bûn arîkar û palpişt.

Spas ji bo mamosta Rizgar Jeparî ku bi şandina gelek dest-

nivîsên dubeytîyên Baba arîkarîya min kir. Min gelek wec ji wan destnivîsana vergirtin.

Spas ji bo Mamosta Huseyn Zana ku bi hûrî û kûrî û bêhneka fireh edîtorîya van dubeytîyana kir û di gelek cîyan da kêmasiyên heyî destnîşan kirin û gelek cîyan da he bixwe bûye wergêr ji.¹

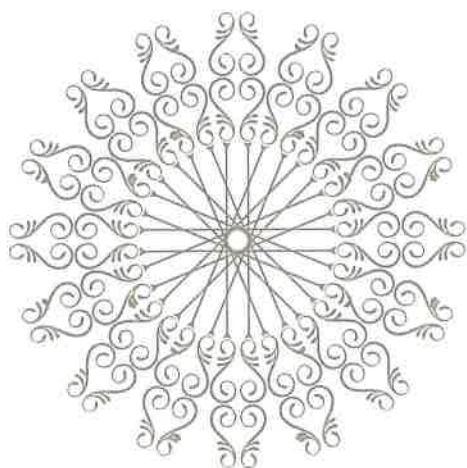
Dr. Perwîz Cîhanî

1-

Jêder:

1. دایره‌المعارف بزرگ اسلامی جلد ۱۰
2. Malpera beytûte <http://www.beytoote.com/>
3. Wikipedia <https://fa.wikipedia.org/wiki>
4. Malpera hemşehrî <http://hamskahrionline.ir/details/95938>
5. <http://www.persian-man.ir/test/senior/poets/%D8%A8%D8%A7%D8%B7%D8%A7%D9%87%D8%B1/>

DUBEYTÎYÊN
BABA TAHIRÊ HEMEDANÎ

1.

Heye min leşekî kulkeş Xwedêyo
Dilekî gel xeman pir xweş Xwedêyo
Ji şewqa niştiman, bédada dûr'yê
Sîngê m da arekî pir geş Xwedêyo

2.

Bêy te ya Reb gul bostîn da nebe şîn
Eger şîn be, çu kes wêya neke bîn!
Bêy te her kî bo kenînê veke dev
Rûyê wî ji xûna dil bibe rengîn

3. Dê girêdim şalê, vegrim qedek ez¹
 Bi gorî vê gera çerxa felek ez
 Bigerim avên deryayan seranser
 Bişom pê herdu destên bênemek ez²
4. Te ku nexwandiye 'ilmê semawat
 Te ku nenasîye rêka xerabat³
 Tu ku sûd û ziyânên xwe nizanî
 Çawa dê gehî hevalên xwe heyhat⁴
5. Eger dil dilber e dilber kîjan e
 Weger dilber dil e, dil çi nişan e
 Dil û dilberê tevî hev dibînim
 Nizanim dil kîşk e dilber kîjan e
6. Şevereş, berdelan bû ez ji sermest⁵
 Camik ji destê min pekya û neşkest
 Parêzerî ew cama xweşik parast
 Dena sed cam xwe nekeftî biişk⁶

1- **qedek**: cawê rengîn, qumaş/parçeyê ji cinsê penbo ku berê kiras û derpê jê didirûtin.

2- **bênemek**: bêxwê, **destê bênemek**: biwêjeke farsî ye (destê kesekî bênemek be: Kesê ku qenciyê bike û xerabiyê bibîne).

3- **xerabat**: meyxane.

4- **heyhat**: efsûs, waweyla.

5- **berdelan**: erdê bi kevir û xîstor.

6- **dena**: weger na.

7. Ezîzê, kaska çavê min cîyê te
Nîveka herdu çavêmin cê pîyê te
Ditirsim bê hemmet pê xwe tu lê nî¹
Dir'kên bijangêmin bêşîne pîyê te
8. Derdê min û dermanê min ji dost e
Xwe weslet û hicranê min ji dost e²
Eger qesab ji leşêmin biguro post
Cuda nabe xwe canê min ji dost e
9. Tu ku dûr bî ji min, dil di berim nîn³
Evîna dîtiran di nêv serim nîn⁴
Bi serê dilberê j' herdû 'aleman
Tu daxwazek dinê bil dilberim nîn
10. Çî û deşt û banî kesk in hemû geş
Ewên halhal çandin bila bibin xweş
Hinek hene, hinek çûnê, hinek tên
Heman deşt û heman banî heman keş⁵

1- **lê nî**: danî ser.

2- **weslet û hicran**: pêkgehiştin û dûrî.

3- **di berim**: di ber min da.

4- **dîtiran**: yên din.

5- **keş**: kaş, çiyayê xîzelan û rût û bilind.

11. Buhar tê li der û deşt û gulzarê
 Cewanî jî diborît wek buharê
 Dê şîn be lale ser gora cewanan
 Dema dêmhîv bêne geşta gulzarê
12. Napirsî rewşa dilkulê xwe yarê
 Ku dût'ya te çi kir lê rojegarê
 Çima şev û rojan naçî ji bîram
 Te çi kar bi min e, hey yar hezarê
13. Şêremêrek bûm ez, lê dil çi zanî
 Dihêt ser min ecel şêrê nehanî¹
 Ji min xwe diparast şêrên şeranî
 Dijî mergê nebû min çu şîyanî
14. Li vê deştê dinalî werzigarek²
 Bi xûna çav diçand wî lalezarek
 Hem diçand û hem jî digot ku efsûs
 Dê çînî, dê hêlî, dê çî bi carek

1- **nehanî**: nîhanî, veşartî.

2- **werzigar**: cotkar.

15. Nefsa şûma min lew hat ser zemînê
Da bo mûran bike leşperwerînê
Mercên benîtîyê min baş nezanî
Hatim dinê ji bo herzegeerînê¹

16. Dilek min heye kiryarê evînê
Ji wî germ in gişt bazarê evînê
Kirasek min tenî ber bejnîka dil²
Ji poyê azarê, tarê evînê³

17. Evînê canê min da hil kir yek ar
Dê sojît ta roja heşrê ew her car
Te sosret kirasek birî ji bo min
Debê ecel ji bo bibit dirûnkar

18. Eger te dî yara min li xelwetê
Bêjê ey bêwefa, ey bêmurwetê
Pêsîra min ji destê te diryaye
Dê nedrûm ez ta roja qiyametê

1- **herzegeerîn**: bêtune li dû tişteke geryan.

2- **tenîn**: tewnîn, li dar xistin (çêkirina parçe û berik û mafûran "tenîn" e, hinek hûnandin dibêjin ku çewt e).

3- **po**: firêt. **tar**: hevo.

19. Nizanim ez dilê min kê ra dîn e
 Awarê kê, mala kê da dimîne
 Nizanim ez dilê sergeşteyê min¹
 Dîlê mest nêrgiza kîjka şîrîn e
20. Reşatîya wan cot çavên te kuştim
 Dirêjîya wan du biskên te kuştim
 Bo kuştinam pê navên tîr û kewan
 Kema birû, tîr birjangên te kuştim²
21. Ez ew rind im ji şahan distînim bac
 Zirxê ber dikim datînim serî tac
 Serê merdan natewe l' ber nemerdan
 Eger min daliqînin wekî Hêllac
22. Tu ku diçî çarekê bom bihêvoj³
 Evan şevtarîkan gel kê bikem roj
 Geh dibêjim ka kengê roj dê bêtin
 Geh jî dibêm bila çu car neyêt roj!

1- **sergeşte**: sergerdan, aware, peşêw, perîşe, sergeriyayî.

2- **kem**: kew, qews, xwarîya rexê kewanê.

3- **bom**: bo min, ji min ra. **bihêvoj**: fêr bike, (hevojtin: evistin, hevistin, fêrkinin).

23. Eger zêrînkulah bî, dawî pûç e
 Eger xwe padişah bî, dawî pûç e
 Eger mulkê Silêman jî bidin te
 Dê her axa li rah bî dawî pûç e¹
24. Gêj û mêj im ku kafir gêj bimrîtin
 Wisan gêj im ku kafir nebînîtin
 Li ser deba ku wî da min dil û can
 Mom û minminîkê pêk disojîtin²
25. Dilêm bêy wesal te şad'yê nebîne
 Ji bil azarê azad'yê nebîne
 Ev kavilê dilê kul bêy pîyên te
 Xudayo qet çu avat'yê nebîne³
26. Du çavêm derdê çavên te hilînin
 Neyê ew roj çavêm çavêt nebînin
 Bihîst min ser min ra te girtî yarek
 Eger gohêm bihîst, çavêm nebînin

1- **rah**: rê, rêk.

2- **deb**: rê û rism, rê û şûn, adab û adat û teqalîd. **mom**: mûm, fînda ku ji mûm û şimaya hingivînî saz dibe.

3- **avatî**: abadî, avedanî.

27. Ji destê çav û dil hawar û feryad¹
Ku her çî çav dibîne dil diket yad²
Dê çêkem xencerkê, serkê wê j' polad
Li çavan dem da kû dil bibet azad

28. Dipesine yek derdî yek dermanê³
Yek wesletê dixwaze yek hicranê
Ji derd û derman û hicran û weslê
Wê dixwazim ya pêxweş e cananê

29. Şevan min xew di sînore gulan kir
Min gul çinî j' xewa min ra ziyân kir
Dema rezvên zanî min xoş divê gul
Hezar dirik bo gulkê zêrevan kir

30. Evîna te biyabanger kirim ez⁴
Vî bextê reş bê çeng û per kirim ez
Dibêjî tu bike sebrê, nexwe xem
Evê sebrê çi xwalîser kirim ez

1- **feryad**: gazî û hawar.

2- **yad**: bîr, vîr.

3- **dipesine**: pesend dike, dibijêre, hêja dibîne.

4- **biyabanger**: çolger, çoleme.

31. Nîhala ku ser ji baxî hilîne¹
Herkesek berên wêya bilepîne²
Eger dewsa mêwan gewherê bîne
Rezvan dê wê j' reh û rîşan derîne

32. Roj ji tava rûyê te pir dike şerm
Hilal ji birûyên te ye bi azerm³
Di bajar û çiyar her kê dibînim
Zimanê dil bi zikrên te dike germ

33. Dûrwelatî digivêşe dilê min
Felekê xistî zincîr li milê min
Felek ger dernexî tu vê zincîrê
Dê bigre dava te aha kulê min

34. Xwedêyo bişkê ji gerdûnê uskur⁴
Ku wê zarokên Ademî hemû bir
Kesî negot filankes vejîya, hat
Hemû dibên filan kurê filan mir

1- **nîhal**: nehal, şêne, ting.

2- **lepandin**: lemskirin, dest lêdan, mecazen dizîn.

3- **azerm**: şerm û 'heya.

4- **gerdûn**: felek.

35. Dilê aşiq xweş dibe bi peyamkê
 Kesê xumar dilgeş dibe bi camkê
 Ji bo min awirek çavên te bes e
 Diborîne çilekêş bi badamkê
36. Dîsan şev hat ku min canim bisoje
 Ji sivang ta ku damanim bisoje¹
 Ji bo kufra biskên te ey perîrû
 Ditirsim ez ku îmanim bisoje
37. Kesê evîndar be ji can natirse
 Ji kot û zincîr û zindan natirse²
 Dilê evîndar e wek gurgê birsî
 Gurgê birsî j' seg û şivan natirse
38. Bela remzek e ji wê balaya te
 Şêtbûn razek e xwe ji sewdaya te
 Guman dikim ku yê tu afirandî
 Penî va xerîk e l' temaşaya te³

1- **sivang**: situvank, beristû, yaxa.

2- **kot**: darê ku dikin uskura girtî û dîlan, kotik.

3- **penîve**: dizîva, veşartî.

39. Dilo xweşkok dilê xûnîn divêtin
Dilo xwîn be xweşikokan xwîn divêtin
Kalayê kufr û dîn nîne bêy bikirr¹
Hindek kufrê, hindek jî dîn divêtin
40. Weha bê ser û saman afirandim
Perîşan im, perîşan afirandim
Perîşanxatiran çûne bin axê
Ez jî xwe ji axa wan afirandim
41. Ez ew dar im ku berên wê birrî bin
Ez ew genc im ku zêrên wê birî bin²
Dinalim herwekî kalê li deştê
Ku ezîzên ber dilê wî mirî bin
42. Xwazî b' wana ku ten ji can nanasin
Ji canan can, ji can canan nanasin
Bi derdê wê xû digrin meh û salan
Lê bo derdê xwe dermanan nanasin

1- **kala**: kelmel, kelûpel, meta'. **bikirr**: muşterî.

2- **genc**: xezîne, kenza erebî ji vê peyvê hatiye vergitin.

43. Xwazî b' wana ku pê ji ser nanasin
 Wekî arî, hişkî ji ter nanasin
 Kenîşt û Ke'be û bûtxane û dêr
 Mala vala ji te dilber nanasin
44. Xwazî b' wana ku her şev te dibînin
 Dikin şorê digel te hevnişînin¹
 Ji destê ger neyê bêm te bibînim
 Dê çim wan bibînim, yên te dibînin
45. Xwazî bi wan 'kerrê j' 'kurrê nanasin
 Ne herfek nivîsîne, ne jî xwandin
 Wek Mecnûnî, sernixûnî çolê bûn
 Çiyan da, xezal û têlî çêrandin²
46. Heta kengê bixwazî min tu wa jar
 Perîşan û peşêw û xwar û vêzar³
 Tu ku bar'kî ji ser piştam ranakî
 Ta kengê dê bibî barê li ser bar!

1- **hevnişîn**: hevdem, du yan çend kesê ku pêkve demên xwe derbas dikin.

2- **têlî**: karxezal, mamiz.

3- **vêzar**: bêzar, ji jînê têrbûyî.

47. Xwazî b' wana ku sewdaya te girtin
Serî herdem li jêr paya te girtin
Min girtî xwezîka wana di dil da
Ku nav dil da temenaya te girtin

48. Xwazî b' wana ku gel te hevnişîn in
Bi dilkî geş dirûnên te dibînin
Deba evîn, evînbaz'yê jî ev e
Ku bê perwa dihên û te dibînin

49. Laleçînan! êdî lalê neçînin
Baxebanino dest j' gulê vekşînin
Ger peymana gulê ew bû ku min dît
Gulê ji reh rakin, dirrkan biçînin

50. Sê derd li canê me peyda bûn bi yekcar
Xerîbî û êxsîrî û xema yar
Xerîbî û êxsîrî çaredar in
Lê tu carî çare nabe xema yar

51. Dilo jaro dilo jaro dilo jar
 Bejîşk bînin ku derdê min bike çar
 Bejîşk dema bibîne min ah û zar
 Dê derman ket evî derdêm bi naçar
52. Bi hîva rûyê te hîva deh û çar
 Bi serwa bejna te hey geştefeş yar!¹
 Nîne bilî evîna te mi hizrek
 Digel kesî çunîne min ser û kar
53. Min halhalek di dawa dirrkê da dît
 Min gotê kengê bêm bo berçinînît²
 Go baxvano ji min tu biborîne
 Dara dostan'yê dereng berî tînit
54. Bêy te nav tatêlê da me delalê³
 Şûna meyê, min jehr e nav piyalê
 Nalîn dengbêj, girîn meygêr, meyim xûn⁴
 Hevalên min ev hersê ne hevalê!

1- **geştefeş**: tefeşgeş, rûgeş.

2- **berçinînît**: berçinîna te, çinîna ber û meyweyên te.

3- **tatêl**: taûtêl, asûwas, istrês.

4- **meyim**: meya min.

55. Ji dil neqşa cemala te naçe der
Xeyala xet û xala te naçe der
Bijangan ez dê kem perçîna çavan
Da bibînim xeyala te naçe der

56. Tu halhala li kosara min î yar
Benefşa rex coyibara min î yar
Halhalên zozanan heftêkê hene
Tu hêvîya rojegara min î yar

57. Tu yî lêvşekerîn yara zîvînber
Ez im ew agirîn ten bînahî ter
Ditirsî lewra nayêy te hemêz kem
Ar zîvî bibhojînît av jî şeker¹

58. Felekê te kirim axir belengaz
Qetandim te ji gulrûka mina naz
Li nav texteyê tawleya evînê²
Şeş û bêş anî te kirim bêmiraz³

1- **bibhojînît**: bihelînît.

2- **tawle**: textê nerdê, textê şeş û bêşê.

3- **şeş û bêş**: şeş û pênc (şeş û bêş anîn kinayete ji birin û serketinê).

59. Demkê were rewşam bibîne dilber
Dilêm teng e, şevkê gel min bibe ser
Tu ber serê xwe ra dikî gula zer
Li cê gulê kopa min e li ser ser
60. Ez ew rend im ku nav lê bû qelender
Ne min xan e ne min mane ne lenger
Ku roj têtin digirim dor cîhanê
Ku şev têtin dideynim ser li ser ber
61. Sunbula wê li gulê kirî sîber
Nihala bejna wê darxurma newber¹
Ji evîna wê tefeşa sorgulî
Wek bilbilî dinalim ez bi keser
62. Eger mêhrû bî tu yan mîr û salar²
Dê her rojkê biçî nava axa sar
Dilo tu l' canê xwe bibe dilovan
Ku dê bibe sifrika mêhrû û mar

1- **newber**: nûbar, yekemîn meyweya salê.

2- **mêhrû**: mêrû, mûrî, gêrik.

63. Eger şêr î, eger bebr î, eger gûr
Dûmahîkê, mala te ye gora kûr
Di bin axê dibit sifre leşê te
Ji bo dûpişk û mişk û mar û hem mûr

64. Dilo tu qet natirsî ji rêka dûr
Dilo tu qet natirsî ji gora kûr
Tu natirsî dilo, ku dê rojekê
Bibî hêlûn ji bo mar û ji bo mûr

65. Şehbazek bûm herdem diçûm nêçîrê
Çavreşekê baskê min da ber tîrê
Here xafil, neçêre l' mêrgezaran
Kî xafil çêrî, xafil dixwe tîrê

66. Dûrî rûyê te rûheyva dilgeşker
Şev û rojê ji hev nanasim yekser
Eger wesla te bom bibe muyesser
Hemû rojên mi Newroz in bê hember

67. Were bilbil bikeyn bi soj em bangê
 Ji min fêr be tu nalîna berbangê
 Tu dinalî ji bo gulkê deh rojan
 Dinalim şev û roj bo hîvlacangê¹
68. Ez ku ser li biyaban im şev û roj
 Rondik ji çav wek baran im şev û roj
 Ne min tay e, ne leşê min heye êş
 Lê dizanim ku nalan im şev û roj
69. Kul û derdê min ji 'ettar bipirse
 Dirêjîya şevê j' bîmar bipirse²
 Xelk û 'alem bi sed carî dipirsin
 Tu ku can û dil î yekcar bipirse
70. Xwedêyo wer tewara dilê zamdar³
 Kesê bêkes tu yî ez bêy kes û kar
 Xelk dibêjin kesê Tahir çunîne
 Min kes navê, ger tu bo min bibî yar

1- **lacang**: layekî rûmetî, cênîk.

2- **bîmar**: nexweş.

3- **zamdar**: birîndar. **tewara**: di hewara.

71. Gula ku min bixwe dayê pêç û tav¹
 Bi rondikên çavan min daye wê av
 Xudê ça hiltîne vê zor û zulmê²
 Gul ya min be, yê dî jê bigre gulav
72. Qeza remzek ji çavên wêy xumarî
 Qeder razek ji biskên miskebarî
 Hîv û rok nîşanek ji rûyê ronak
 Rindên dinê dikin boy aynedarî³
73. Di ber goran ra borîm kêr û zêde
 Min dît zengîn, xizanên di gorê de
 Ne derwêş bêkefen çûbûn jêr axê
 Ne zengînî birî j' cangekê zêde⁴
74. Şevereş e gurg mêşinê dîke kêş⁵
 Du zulfên xwe jorda berde were pêş
 Ji kuncê lêva xwe maçkê bide min
 Bêje rêka heq da min da be derwêş

1- **pêç û tav**: pêçan û badan, lêre da wateya xizmetkirin û perwerdeyê dide.

2- **ça**: çawa.

3- **aynedarî**: ayînedarî, neynikdarî, xemlênerî û xizmetkirin.

4- **cang**: kefen.

5- **kêşkirin**: bilawkirin, pirozekirin.

75. Ev feleka bêy henkûf û hevser e
Xûnrêj'yê da xudan dil û ceger e
Şêwa karê wê hemêşe weha ye
Dikuje çira malbatan yeksere
76. Way wê rojê ku min danên gora teng
Birêjin ser bêhna min ax û kerseng
Ne pê heye ku birevim ji maran
Ne dest heye ku dij kurman bikem ceng
77. Dilo deng im, dilo deng im, dilo deng¹
Şûşa namûsê j' dest min kete ser seng²
Hemû dibên ku tu bêy nav û neng î³
Yê evîndar çî jê ke ji nav û neng
78. Heye min dilekî pir şêt û şeyda
Nav û nengim heye nizanim yan na
Ji vê şêtbûnê hînga dê biçim der
Ku têkevim dava yara dilara

1- **deng**: tingijî, pir êşyayî.

2- **seng**: kevir, ber.

3- **neng**: şerm û heya.

79. Ez ew agirîn baldar im ku derhal¹
Dê sojim cîhanê ger lêk bidim bal
Wênekêş ger kêşît wênam li dîwar
Cîhan dê sojît ji teisîra tîmsal²

80. Xudêyo j' vî dilî sed dad û bêdad
Ku demkê ez ji vî dilî nebûm şad
Sibê ger dadixwaz dadê bixwazin
Dê bikem ji destê dil hezaran dad

81. Xudêyo ji dilî bûm mandî û jar
Şev û rojan dikêşim êş û azar
Dil ji min dinale, ez jî ji dilî
Ji min bistîn ku ez jê bûme vêzar

82. Biçim veçim ta dil bike komekê
Ji bo bextim bike zar û nalekê
Bigerrî nabînî dostekî wek min
Ku j' dil û can bo te bike komekê

1- **baldar**: balinde, teyr, firrende.

2- **tîmsal**: wêne, nexş.

83. Bo çî herdem wa xewar î tu ey dil
 Ji dest xeman wa kuldar î tu ey dil
 Sipasdarane rûnê li goşekê
 Da ku bibînî kamdar î tu ey di¹
84. Çima herdem wa diltengî dilê min
 Her dem di hizran da pengî dilê min²
 Dê çêkem xencerkê te j' sîng derînim
 Da bibînim tu çi rengî dilê min
85. Ma tu şêr û peleng î ay dil ay dil
 Dij min her dem dicengî ay dil ay dil
 Ger dest min bikevî, xûnit derêjim
 Da bibînim çi reng î ay dil ay dil
86. Dilo xafil ji Subhân î çi sûd e
 Jêr lepê nefsa şeytan î çi sûd e
 Tu ji firîşteyan hêjatir î, lê
 Lê qedrê xwe baş nizanî çi sûd e

1- **kamdar**: xudankam, bimiraz, bextewer.

2- **peng**: tijî û dagirtî.

87. Bo min derd hatiye derman çi sûd e
 Bo min wesl hatiye, hicran çi sûd e
 Gul û halhalên bê ser da bisojin
 Serê sotî kum, kolozan çi sûd e
88. Ji miska biskê te meftûn im ey gul¹
 Ji rengê rûyê te dilxûn im ey gul
 Ezê aşiq ji eşqit bêqerar im
 Tu wek Leyla yî ez Mecnûn im ey gul
89. Bêy te heram be bo min lale û gul
 Bêy te heram be bo min dengê bulbul
 Li min heram be ger bêy te vexwem ez
 Soremeyê li jêr sîbera dargul
90. Ji dest 'eşqê dê ber kem cilê nîlî²
 Wek halhalê dê dax bikem ez dilî
 Wek sibedem dê dem dem ezê herdem
 J'ew dem ta dama sûra Israfilî³

1- **mefîûn**: şetê evînê.

2- **nîlî**: şîné tarî.

3- **j'ew**: ji ew.

91. Du biskên te bikim têla tenbûrê
 Dixwazî çî j' dilê mîna tendûrê
 Tu ku nakey digel min yarîyanê
 Çira her şev têy xewnam gulihûrê
92. Ez ew kulkeş bêpar û derdedar im
 Di gişt şar û gundan bê cî û war im
 Rojek nehat ku tu bêy ber serê min
 Ku bibînî ez mir'yê dûrî yar im
93. Ez ew behr im ku di zerbê da hatim
 Wek nuçukê ku di herfê da hatim
 Di her elfê elifbejneke dihêtin
 Elifbejn im ku di elfê da hatim¹
94. Wek kelokê rêlî yê bêperr im ez²
 Wek wê moma disojît bêser im ez
 Min nekir karê peslan û cîhanê³
 Wek darxurmaya xirş û bêber im ez⁴

1- **elif**: yekemîn herfa zimanê erebî. **elf**: hezar.

2- **kelok**: dîk. **rêl**: daristan, cengel.

3- **peslan**: roja qiyametê.

4- **xirş**: bêber, her canlibera ku nikaribe berî bide.

95. Eger min dil da rûyê dilberekê
Gîrodarê dil im negre berekê¹
Tu û Xudê sarevan hêdf bajo²
Ji wî karwanî ez vemam gelekê
96. Dildarê! min nekir qesda evînê
Ta nebhîst min mizgîna pêgehînê
Tovê wefaya te min çand di dil da
Ji bil kulan çu nehate çinînê
97. Bi şev matê rûyê hîvparekê me
Bi roj ji derd wekî bêçarekê me
Tu di cîhê xwe da xudanmiqam î
Lê ez dinê da wek awarekê me
98. Xwedayo ger bibêjim yan nebêjim
Tu niyazam dizanî dê çi bêjim
Dilê te xwast dê niyazam rewa key
Ger te bêpar kirim ezê çi bêjim

1- **ber girtin**: ber lê girtin, dane ber keviran, kevir avêtine kes yan tiş-tekê.

2- **sarevan**: deveçî.

99. Nizanim ez raza dil kê ra bêjim
Xem û soja dilê kul kê ra bêjim
Çi bêjim kê zanî dê eşkera ket
Ka raz û niyaza dil kê ra bêjim
100. Cîhan tevda tijî gerd e çi bêjim
Wekî min dil tijî derd e çi bêjim
Li dawa Elwendî min sumbulek çand
Bextê reş ra ew jî zerd e çi bêjim¹
101. Dilêm derdîn û nalîn e çi bêjim
Rûyêm gerdîn, gemarîn e çi bêjim
Geryam li nav heftê û du gelan ez
Sedan mezheb bi gazîn e çi bêjim
102. Bi keserkê dê wê gumbeza hêşîn
Bisojînim digel felekên jorîn
Bisojînim yan tê karê min saz key?
Ferman çî ye, saziş e yan şewitîn²

1- **gerd**: toz û gemar, nepakî. **zerd**: zer.

2- **saziş**: aşitî.

103. Felek ma tu nizanî mustemend im¹
 Gel min pir bed meke, ez derdemend im
 Ger gerekê bigerî dê bibînî
 Wek mûyekê samana te va bend im²
104. Wek hêştiran qani' û dirriqxwar im
 Cihaz ji dar e xerwarek e bar im
 Bi vî barê giran û mizda hindik
 Hê jî li bal xudanî şermezar im
105. Dihejmêrim istêran hemû şevan
 Da heyva rûyê te bînim be çevan
 Guhêmin li dergeh e, çavêmin li rê ye
 Dê ta kengê min bihêlî çavervan³
106. Were ey rûyê te baxê buharî
 Xeyala te hevdema şevên tarî
 Xudê zane ku di dunyaya fanî
 Ji bil evîna te nakim çu karî

1- **mustemend**: belengaz.

2- **saman**: heyî, rêkûpêkî.

3- **çavervan**: çawerwan, çav li rê.

107. Bûme tilînîşankê rojigarê
 Ku dûrketîme ji war û ji yar ê
 Nizanî min ku min qesda canî kir
 Ji bil li ser lêdan bikim çi çarê
108. Lewra dilxeste û sînebirîn im¹
 Li jêr berê gorê giryan dimînim
 Dibêjin min ku şaka te tunîne²
 Ji ser ta pê şak im, min şer tunîne
109. Ez kafir bim ger halhalan biçînim
 Kafir bim ger avê li wan reşînim
 Dused daxên halhalan min di dil da
 Kafir bim ger navê halhalan bînim
110. Te kula dinê hemî kirî bar im
 Çima ez lokê mestê serqetar im
 Te ez hevsar kirm dam destê nakes
 Zêde kir dem bi dem serbarê bar im

1- **dilxeste**: dilbirîn.

2- **şak**: şewq û îştîyaq, daxwazek zor.

111. Ger min hebin hezar milkên cîhanê
Hezaran koşk û serayên peslanê
Were dilber ta bo te ez bibêjim
Bêy rûyê te navêm ez çi cîhanê
112. Şevan yek yek dihejmêrim istêran
Hêv'ya te da ta sibêdê çavervan
Piştî nîveşevan ku tu nehatî
Ji çavan ez dibarînim hêstiran
113. Berî qalûbelê ketme belayê
Gnehê min bi hejmartinê nayê
Eger (*la teqnetû*) destê mi negrît
Ditirsim ez ji vê (*ya weylena*)yê
114. Şewqa taxa te ye canê min ser da
Evîna rûyê te min dil bo derda
Pûta min, ke'beya min, qibleya min
Tu yî her la ku min wê da nezer da

115. Serê m da ji bil te nîne sewdayek
Dilê min da çunîne temennayek
Xudê zane di bazara evînê
Ji bil canî nîne min çu kalayek
116. Zikmakî m kula evîna te hilda¹
Fêr nebûme vê evînê ji hosta
Ji wê şa me ku ji pêpalê derdit
Kavilê dilê min bûyeve ava
117. Hezaran kul min kiriye nav dil da
Hezaran ar canî da pêtî hil da
Ger bikêşim ji dil axek sibêdê
Hezaran dij dê sojin derd û kul da
118. Dilê min nazik e herwekî şîşe
Ger ah bikim dikim tirs û endîşe
Ger hêsirê m xûnîn bèn ne ecêb e
Ez ew darxurma me xûnê da rîşe

1- zikmakî m: min zikmakî.

119. Evîna te ar berda reh û mal im
Dil û can tê da sotî lew dinalim
Kûçkê te ger pê dane ser çavê min
Axa pê wî dê b' bijangan vemalim
120. Ji cewra dilberan ez dilbirîn im
Ji lala dil bi dax dax zortirîn im
Sibey ger namexwan namê bixûnin
Ji şerman dê serê xwe nehilînim
121. Ez ew rind im serpêçî ye min pîşe
Destkî min da cam e yê dî da şîşe
Ger tu bêguneh î bibe firîşte
Mi j' Adem û Hewayê heyê rişe
122. Dûrî te heyê min hezar endîşe
Her dem jehra xeman pir e di şîşe
Ji nesaz'ya bext û çerxa felekê
Min axîn û zarîn e kar û pîşe

123. Ji destê çerxa gerdûn min heyê dad
Heyê min bi hezaran dad û feryad
Dildaram rûniştî gel qirş û qalan
Vê rewşê da dê çawa dil bikem şad
124. Ji bil te dilberê min nîne yarek
Digel xelkê min nîne ser û karek
Dikana te da ez ew kelmela me
Ku nebû çî carî jê ra kirryarek
125. Ger tu bêy bi canit kes ra nabêjim
Ger neyêy dûr'ya te da dê bisojim
Her derdê te hebe bide dilê min
Dê bimrim yan bisazim, yan bisojim
126. Derdê te hêj dilê min da dimîne
Haya kesî j' derd û soja mi nîne
Gulzarê da bilbilkî dilşewitî
Nîne wek min, kafir derdêm nebîne

127. Felekê te bunyata min jêk ra kir
Cil û bergêm di nav dena şîn ra kir
Were xîmê mi ra ke ji binî ra
Ger te berat ji bo merga mi ra kir
128. Ger bibim ji meya engûrî serxweş
Bo çî dûr bim ji nazenîna dilkeş
Ji arê te ger dê germê nebînîm
Bo çî kor bim ji dûkela rojên reş
129. Kesî nanasim, bikşînim bala kê
Min xanî nîne dê biçîme mala kê
Hemû ger berdî min dê bême bal te
Tu jî berra min dî, biçme bala kê?
130. Biçîm veçîm ji cîhanê bi der çîm
Biçîm Çîn û Maçîné dûreter çîm
Dê şînim bo dildarê ez peymkê
Eger dûrî xweş e hîn dûreter çîm

131. Hildim camê biçim seyra gulan ez
Biçim çîmen û rex ava rewan ez
Du sê caman vexwem bi şadikamî
Bibim mest bêm temaşa halhalan ez

132. Bo wesla te ta key her bêm û biçim
Ceger pirsoj dilkeser bêm û biçim
Dibêjî tu çima nayêy taxa me
Ta kengê bi rûyê zer bêm û biçim

133. Taxa we da çend caran bêm û biçim
Bo dînê wek bê paran bêm û biçim
Têm taxa we ku rûyê te bibînim
Xudênetirs çend caran bêm û biçim

134. Xema dil xem, xemxwara dilî xem e
Ji bo dil xem heval, hogir, hevdem e
Xem nahêle ku dil tenê bimîne
Aferîn li xemê her gav û dem e

135. Were şevkê ronahî ke mala min
 Derdê dûr'yê rake ji ber pala min
 Sond bi cotên ebrûyên te gula dil
 Dûrî te kul dibe şevhevala min
136. Ez ku perîşe-halim ça nenalim
 Işkestî perr û balim ça nenalim
 Her kes dibê filanî bo dinalî?
 Tu têy nava xeyalim, ça nenalim!
137. Ez ji şewtîdilan im, ça nenalim!
 Ez ji bêhasilan im, ça nenalim
 Bilbil venîştî gel gulan, dinalin
 Ez ku dûr ji gulan im, ça nenalim
138. Dinalim şev, şev û şevgîr dinalim¹
 Ji cewra yar û çerxa pîr dinalim²
 Demkê wekî pilingê tîrlêketî
 Demkê wek şêrê di zincîr dinalim

1- şevgîr: sibêdeya zû.

2- cewr: sitem, zulm.

139. Dilêm jar û birîn e bo nenalim
Hebûnam agirîne bo nenalim
Dibêjin min tu bo hinde dinalî
Mirin min li kemîn e bo nenalim
140. Way li min û li dilê minî bêgav
Way li dilî ku min dêşîne hergav
Way li dilî weke wan baldarên hov
Neçinî çinîkek pê kete nav dav
141. Bêy te gulzar wek zindan e bi çavê
Gulistan agiristan e bi çavê
Bêy te aramiş û jîn û jîyanim
Hemû xewnên perîşan e bi çavê
142. Bêy te balîf reşemar e bi çavê
Rojên ronî şevên tar e bi çavê
Bêy te dema diçim seyra gulzarê
Gulzar tevda dirr-qîvar e bi çavê

143. Te bixwe got ku ez wek gemîvan im
Gem'yan dajom xwe bi ava çavan im
Ditirsim ku gemî noqî avê be
Di vê behra bê bin da biçe can im

144. Ger pê xencerê derînin van çavan
Hest'yê leşê min bikene agirdan
Bikutin bin neynûkê min ew pîjan
Dest nakêşim ji te yara dilovan

145. Ez ew evîndarê bê xanûman im
Ez ew derd û kulparê sextican im¹
Ez ew kerengperra li biyabanê
Bi her bakî sergerdan û rewan im

146. Nezerdar î, gel kê me ka bizane
Istema te dibojît hestikan e²
Fikaran bike ey yara sitemkar
Ku ahêm tîr û nalînêm kewan e

1- **sextican**: cansext, yê/a li himber derd û azaran da xwe ragir e.

2- **istem**: sitem, zor û zulm. **hestik**: hestî.

147. Dilo ji dest tenêmanê vi can im¹
 Ji nalîn û kalîna xwe b' fixan im
 Şevên tarî ji derdê tenêmanê
 Dike gazî mejîyê êskekan im²
148. Ji her hestkê xwe teraş kem qelemkê
 Ji xûna reh saz kem coherê çemkê
 Ji perda dil çêkem perrê kaxezkê
 Bo yarê binvîsim nameya xemkê
149. Dilê min dûr, min ageh jê çunîne
 Peyamê bişînim kesek tunîne
 Xudêyo tu hê merga min neşîne
 Heta çavê mîdara wê bibîne
150. Ez ew rend im ku pê ji ser nanasim
 Serapayê ji bil dilber nanasim
 Dilaramek ku dil jê bibte aram
 Ji bil wê saqîyê kewser nanasim

1- vi can bûn: vêzarbûn.

2- êsk: hestî.

151. Felekê, kengê bibhîze fîxanê
Li her gerê, êr berdide li canê
Min temenek bi derd û kul bihorand
Bi kama dil dê negere esmanê

152. Cê te gulistan e ey nazenîn im
Di nav argûna ardanê nivînim
Gulistan be yan ardan û biyaban
Ku vekim çav ji bil te çu nabînim

153. Li çolê dinêrim canan dibînim
Li behran dinêrim te can dibînim
Li her alî binêrim der û deştan
Nişana rûyê tey cuwan dibînim

154. Çi xweş dem e bibînim ji te dîdar
Kemenda 'enberîn biskên di reşmar
Bila dilê xweşî, geş'yê nebîne
Meger dema bibînim ji te ruxsar

155. Serê çîyên bilind hinde bimînim
Da lale ser derînin, ez biçînim
Eger wek halhala dê bêwefa bî
Çima nîgara bêwefa hilînim
156. Were rojkê ku rûyê te bibînim
Gul û sumbul ji rûyê te hilînim
Were rûnê li rex min meh û salan
Da ku te têr bibînim nazenînim
157. Bila dujminê te xeste bibînim
Sîngî da xencerê b' deste bibînim
Êvarê bêm û halê wî bipirsim
Sibê bêm gora wî beste bibînim¹
158. Ger canê min bisojî sotîxwaz im
Ger çavê bidirûy dirûtîxwaz im
Ger min bibey baxî da biçînim gul
Gulek hevrenge û bêhna te dixwazim

1- **beste**: girêdayî, vepoşandî.

159. Were demkê binalîn û bisojîn
Ku ez û tu herdûk jî reşerojîn
Bilbilo tu wek min nînî dilbirîn
Temenêm şev û roj bi derd bihojîn¹
160. Werin dilsotîno pêkve jivan keyn
Axiftinan pêkve j' kul û derdan keyn
Pêkêşkan biînîn, kulan bikêşîn
Herkê sotitir e wî ya giran keyn
161. Nizanim ka çima sergerdan im ez
Demkê nalan, demkê jî giryan im ez
Heye dermanê hemû derdedaran
Nizanim ka çira bêderman im ez
162. Ez ji halê xwe gelkî bêxeber bîm
Nizanim li sefer yan li hezer bîm
Ji destê te bêmiruwetê wisan im
Temenkê sergeşte û derbeder bîm

1- **bihojîn**: heliyan.

163. Ezîzê em gîrodarê du derdîn
 Yek evîn e ya dî tenê û ferd î
 Bila ev kul neba para çu kesî
 Me rûyê te nedît û em bimerdîn¹
164. Were em dest ji dunyayê bikşînin
 Were lingê dilî j' qurrê derînin
 Were em berbihêr'yê bikeyn pêşe²
 Were em tovê qencîyê biçînin
165. Sotîdilno werin da em binalîn
 Ji destê yara bêperwa bikalîn
 Biçîn ba bilbilê şeyda li gulşen
 Eger bilbil nenalît, em binalîn
166. Were ku j' çavan Ceyhûnkî bisazîn
 Were Leyla û Mecnûnkî bisazîn
 Ferîdûnê ezîzê min ji dest çû
 Were ji nû Ferîdûnkî bisazîn

1- **em bimerdîn**: em mirin.

2- **berbihêrî**: birdebarî, tehemul.

167. Ger wek Yûsif cê min bikene zindan
Binalînin min wekî derdemendan
Eger sed baxevan lêm bibin dujmin
Timî dê bême gulzara te şadan
168. Dilê mi j' destê te nalan e nalan!
Ji destê te xûn hatî min hinavan
Hezar peyman bi min ra te girêdan
Lê peymanê te tev yalan e yalan
169. Xwezî b' wana ne ser hene ne saman
Dirûnên, pê dialin ew di dawan
Şev û rojê sebrê dikin karê xwe
Ji bona dîtina dêmê delalan
170. Ji dest min te kişand dîsanê daman
Ji kiryarên xwe qet nabî tu poşman
Dê çim destê xwe bavêm damenek dî
Da ku ji wê peyda kem ser û saman

171. Li pala Elwendî min gulek çandî
 Ji ava çav kirî ew avreşandî
 Bi wê hêv'yê ku wê gulê bikem bêhn
 Lê bayê bêhna wê her la reşandî
172. Bi te bawer in ger em mestê mest in
 Bi te bawer in ger bê pê û dest in
 Ger gawir bin, tersa bin yan musulman
 Bi te bawer heye em, her çî hestin
173. Ez poşman im ez poşman im ez poşman
 Dê çim gel wan ger bibînim karewan
 Kevnedunya ji kesî ra nemaye
 Berek bû ew, ku me bêtune kêşan¹
174. Were dilo biçin, bikeve pêşman
 Neke karekî ku jê bibî pêşman²
 Me çend rojan bi nakamî bir serî
 Rojek dê bê, da çinîn gul bi pêşan

1- **bêtune**: hewante; herwe, (bilasebeb).

2- **pêşman** pêşmana yekem bi maneya "pêş me" ye, ya duyem jî bi maneya "peşîman/poşman" e.

175. Sîng kartîxî, ez ew bazê sipî me
 Li ser bejna zozanan ez çerî me
 Hemû tîxan¹ bi kartîxan² dikin tûj
 Ez ew şûrê tûjkir'yê Yezdanî me
176. Xudê soja evîna te zêde ke
 Dilê birîn tijî ji derdê te ke
 Ji vê kulê eger demkê vala bim
 Hezaran nişteran canê mi de ke
177. Dilêm teng e nema sebr û hedan im
 Ji diltengî min pê xweş e neman im
 Ji şerma rûyê te ez mame mehcûb
 Gil'yên xwe bi te bikim, ez nizanîm
178. Ewê ku bê xanûman e ez im ez
 Ewê vajî lê saman e ez im ez
 Ewê şevan bi kul dighîne rojê
 Ewê roj lê wek şevan e ez im ez

1- **tîx**: şûr.

2- **kartîx**: kartîk, êge, qewre.

179. Eger destê m bigîje çerxa gerdûn
Dê jê pirsim eva çîk e ewa çûn
Didî yekî hezaran naz û ne'met
Didî yê dî nanê cehîn têkel xûn
180. Dilo çûn î, dilo çûn î dilo çûn
Hemû xûn î, hemû xûn î, hemû xûn
Ji bona Leylayek zîvîntefes tu
Wek Mecnûn î, wek Mecnûn î, wek Mecnûn
181. Bila nebe kes dinê de wekî min
Bi dîn, ayîn bila nebe wekî min
Her kî neket bawer bi evê rewşê
Wekî min be, wekî min be, wekî min
182. Were canê dilê kerker bibîne
Hêsirên sor û rûyê zer bibîne
Kula hicran û derdê vê hedanê
Di canê min î xemperwer bibîne

183. Were nekşîne minneta kerîman
Vekêşe dest ji ser sifra leîman
Bibin em dest li ser sifra Kerîmkî
Ku li sifra wî ye çavên kerîman
184. Bêy te hêsir min ji bijangê ter tê
Bêy te dara hêv'ya min bê ber tê
Bêy te kuncê tenêt'yê da şev û roj
Dê rûnêmin ta temenê min bi ser tê
185. Wisan neke ku ber pîyên te seng bê
Cihana wa fireh bona te teng bê
Ku sibê namexwînan name xwandin
Ji wê namê te ra ne şerm û neng bê
186. Derdê dilêmin çu dermanek lê nayê
Şîretan lê dikim qet nayê rayê
Ba jî nabe, ku ez didim ber bayê
Davêjim nav êgir dû jê hilnayê

187. Ev dilê min çu dem bêxem nebûye
 Derd û kul qet ji wîya kem nebûye
 Ji rindên alemê xêzek mi wergirt¹
 Ku yara bêwefa hemdem nebûye
188. Newaya nalê, yê kuldar dizane²
 ‘Eyara zêrî, zêrînkar dizane
 Werin dilsotîno, pêkve binalîn
 Ku qedrê dilsotî, dilar dizane³
189. Min heye serek, lê wî nîne saman
 Min heye xemek, lê wê nîne payan
 Eger bawer nakî ji min were pêş
 Bibîne derdê ku jêr’r nîne derman⁴
190. Gula min, buhara min bû xezelwer
 Serapayê min bûne kul û keser
 Dilşewatê demkê derdêm dewa ke
 Tu yî bo min gulê, ya diltazeker

1- **xêz**: xet, nivîs.

2- **nalê**: naleyê, nalînê.

3- **dilar**: dil bi ar, dil bi agir.

4- **jêr’r**: jê ra.

191. Way ew roja ku daverêm Xuda be
Serê pira seratêm macera be
Bi sirê dê biçin pîr û cewan tev
Way ew dema ku ji bo me sira be
192. Were canê ku min canan tu yî tu
Were yarê ku min sultan tu yî tu
Tu dizanî ji bil te ez nizanim
Were were ku min îman tu yî tu
193. Şeva ku nazenînam bête ber min
Jîyê borî ji nû vegere ser min
Şev ta sibêdê çavê min li rê ye
Ku yara min ji der da bête ser min
194. Xoşewîstê, namerd nabine comerd
Nalîn nayêt ji bêkêrên di bêderd
Ya rast bibhîze ji kurê Ferîdûn
Gurrîyên germ, dernayê j' tenûra serd

195.

Sibêdeyan ku bulbul ber bi gul tèn
Rondik min li ser dawê gul bi gul tèn
Li jêr dargulê hind ax û zarîn kem
Ku ji dengê dilsofî xul bi xul bèn

196.

Dema bîr'ya welêt dike dilê min
Ji çavan tê rondikên gulgulê min
Ezê bextreş ditirsim ku temenim
Bibore li dûrî dil û gulê min

197.

Ew bêhna ku ji wê reşkagulê tê
Mî ra xweştir ji bêhna sunbulê tê
Eger ez şev xeyala te himêz kem
Sibê dê j' nivînam bêhna gulê bê

198.

Bêy te şevkê dilêm bê xem namîne
Çi kem dilber demkê hemdem namîne
Hezaran rehmetê heq li xemê be
Ku demkê ji dilê min kem namîne

199. Dengê wan çawûşên mirinê tê min
 Dengê candan û mergê tê guhê min
 Hevalên min diçin yek yek bi dorê
 Way wê demê sira mirinê bê min
200. Derdê evînit nakeve her serî
 Homa venanîşe li ser her berî
 Ji 'eşqa te serferaz bextiyar in
 Tava pêşîn dide qûçên raserî
201. Bêy te serê m tenê ye ser balînê
 Wek ney ji hest'yem tê dengê nalînê
 Şeva hicrê tevî rondikên xûnîn
 Ji bijangê m ar tèn şûna girînê
202. Bêy te gulşen bo min wek gulxenê tê¹
 Gel te gulxen min ra çun gulşenê tê
 Gula min, gulşena min, gulbena min²
 Mirî gel te be dîs can bo ten tê

1- **gulxen:** malagir, eytûn.

2- **gulben:** gulbun, tûma gulê.

203. Ji dest istêrkam ya bedyom eleman
Ji bextê min î reş ra ah û efxan
Felek, dê kengê dev ji kînê berdey
Çemê xûnê ye ji hinavêm rewan
204. Nebe para kesî derdê dilê min
Gelek in bêtune derd û kulê min
Ew kes ji derd û kulê min agah e
Ku hebe muşkilek wek muşkilê min
205. Xweş ew dema ku ji der da bêtin yar
Şevên hicran, rojên derdan bikin bar
Bi sed şewqê dê can ji dil derînim
Da bêjim şûna canî rûnêtin yar
206. Bi wellah û bi billah û bi tellah!
Sond bi wê ayeta *nesrun min-ellah*
Ku bernadim destê xwe ji dawa te
Ger bême kuştinê *el-ħukmu lillah*

207. Cîhê te li ku ye hey şahê şahan
Da bême bal te ez ji hemû cîhan
Hemû mekan yê te ne, hey lamekan
Li min bibhor, ezê dilkor û nezan

208. Xem û derdê dilê min bê hesab e
Xudê zane dûrî tem dil kebab e¹
Nêçîrvan bi gorî ewan zendan bim
Bikuj mirxa dilêm, wellah sewab e²

209. Xema 'eşqit ji genca xoranî çêtir³
Wisala te j' temenê hermanî çêtir⁴
Xudê zane lepek ji axa taxit⁵
Bi rastî ji mulkê cîhanî çêtir

210. Derdê dilêm xûya xwe daye ba te
Derdê dil nizanî way li wefa te
Were vî dilê sotî bispêrim te
Tu zanî ya dil û dil zane ya te

1- **dûrî tem**: li dûrî te min.

2- **mirx**: teyr, balinde.

3- **xoranî**: xorayî, bêtune, herwe.

4- **hermanî**: herehereyî.

5- **taxit**: taxa te.

211. Dinê da bêy te ez nabînim kamê
 Hilnagrim ez bêy te tu caran camê
 Wek şengebî şev û roj dilerizim
 Bêy te demekê nabînim aramê
212. Dilê min wekî mirxa perrşikestî
 Wek gemîya di qurrê da nişestî¹
 Hemû dibên: Tahir bijene tarê
 Nayê deng ji tara ta jê verestî
213. Du çavên min te xûnpala kiriye²
 Kilavê hiş te j' serê rakiriye
 Eger Leylê bipirse rewşa Mecnûn
 Te berê wî ber bi çola kiriye
214. Dilê min e herdem nav matemên te³
 Dilî va girêdan derd û xemên te
 Bo dipirsî çima çemyaye bejnî
 Çemîna bejnîm tê j' pêç û xemên te

1- **nişestî**: rûniştî.

2- **xûnpala**: xûnrêj, xûnreşîn.

3- **matem**: behî, zêmarî.

215. Evîndar dil bi peyamekê xoş e
Xumarîn ser bi nîvcamekê xoş e
Çawan'ya çavên te min têr dike lê
Dilê çavtêr bi badamekê xoş e

216. Guçkê min da qeza her dizingîne
Ku dermanê derdê dilê te nîne
Ger bibî gewher dîs kesek te anvê
Xwe ev canê te jî her bê rimîne¹

217. Dilê te yî kevir bi ma nasoje
Sosret nîne, berê xara nasoje²
Dê bisojim da sojînim dilê te
Dara terr tenê êgir da nasoje

218. Dilêm ji 'eşqa rindan gêj û mêj e
Bijangan lev dixim xûnav dirêje
Dilê evîndar wek çirpîka terr e
Serek disoje yek xûn jê dirêje

1- **rimîn**: rimên, rewac, rewak, birew.

2- **berê xara**: kevirê berk û hestem.

219. Nizanim kê kırım ez rût û 'uryan
 Xwe celad im kê ez dêrame bê can
 Bide xencerê da sîngê xwe tîş kem
 Da bibînîm 'eşqê çi kirî li can
220. Serê m wek gogê bigere li meydan
 Dilê min venagere j' gift û peyman
 Eger dewran bo neehlan bimîne
 Dê rûnê m ta ji nû vegere dewran¹
221. Pîr bûme êdî cewanî nemaye
 Leşî da hêz, pêşîyanî nemaye
 Dibêjin were halhalan biçine
 Çûn biçînim ku çavanî nemaye
222. Xoşewîstan, dem xweş dema buhar e
 Çîmen pir gul û dîmen lalezar e
 Were dernede kelênê ji destan
 Cîhan xapxapok e, felek ne yar e²

1- **gift û peyman**: ehd/soz û peyman.

2- **Kelên**: derfend, firset.

223. Ji ber xeman can leş ra gîrodar e
Ser li gerewa şûrê avidar e
Çu j' dest min nayê têkoşîn pê navê
Dilêm tab nake ka ev çi bazar e

224. Ji eşqa te agir li canê m alî
Ji leşê min nema misteke xwalî
Ger bibirin şêna evînit ji dil
Hezar şaxên dî dê hilbin her alî¹

225. Serê sergeşteyê m saman tunîne
Dilê xûngeşteyê m derman tunîne
Mi dil daye yeka bêdîn a kafir
Bi çi dînî wê çu îman tunîne

226. Sibêdeyan ku dilêm digre tavê²
Ji aham heft felek digrin alavê
Ji çavên min wisan tèn hêsirên xûn
Ku cîhan ser be ser digre xûnavê

1- **şêna**: şêneya, nihala.

2- **tav girtin**: gurr bûn, hêzgirtin, hejyan û lerzîn.

227. Xem û derdêm bêsinor û jimar e
 Hewar nîne j' vî derdî ra çu çare
 Xudêyo ma şîretkarêm nizane
 Ku nalîna dilêm bê ixtiyar e
228. Dilê min bêy te herdem bêqerar e
 Karê wî her demî êş û azar e
 Li xwe dide tepan wek zarek bedxûy
 Dûrya te da şev û roj zarezar e
229. Her dilbera ku xudan çavê mest e
 Hezarên wek min wê kirî pêbeste¹
 Di nava evîndarên wê rûhîvê
 Wek helbestêm hene pir jor û pest e²
230. Serêm bê balîf, leşêm bê nivîn e
 Ji bil şaka te min çu dil da nîne³
 Her kê dûrî te ser danî ser balîf
 Xudêyo ser ji balîf nehilîne

1- **pêbeste**: pêgirêdayî.

2- **pest**: jêr.

3- **şak**: şewq, evîn.

231. Serê m sewdaya reşmûyê te girtî
Dilê m meyla hîva rûyê te girtî
Eger çavê min li dû hîva nû ye
Nezer li taqa ebrûyê te girtî
232. Lê dilberê min ligel te heye kar
Dena dinê da hene hezaran yar
Tu dê çi ji minê dilsotî bikey
Wek min hene te l' gulzar hezar hezar¹
233. Dilê m kirî meyla gula baxê te
Hundur dilê min tijî ye daxê te
Diçim lalezaran lalan biçinim
Dibînim wan jî girtine daxê te
234. Kula te sîngê m kirî wekî xanê
Wek kundî hêlûn kirî d' malwêranê
Felek jî bar dike li ser barê min
Her kula ku wê heye li himbanê

1- hezar: bilbil.

235. Yarê gel min nîne serê yarîyê
Derdê dil naketin sivikbarîyê
Dibêjin hin yarit xewa naz da ye
We raketî nas naket hişyarîyê
236. Dilê min xên ji te nagre çu dilber
Li şûna gewherî hilnade gewher
Dilê min sotenî mêhra te agir
Kuçik bê sotenî hilnake exger
237. Dilê dûr ji evînit hêja nîne
Gîl e ew dil ku evîn tê da nîne
Sîngê ku ji evîna te bibe tîş
Ew xwe hemû dilê cîhanê tîne
238. Pitir ji hezaran dilî talan kir
Hezarên dî jî te b' xûnê palan kir
Hezaran kul û birîn min jimartin
Yên nejmartî jî te zortir nalan kir

239. Dara derdan dilim da daye rîşe
Bo dergahê Xudê nalim hemîşe
Xoşewîstan qedrê hevdu bizanin
Ecel ber e mirov wek cam û şîş e
240. Perîşan sunbulan pir tab neke
Xumarîn nêrgizan pir xwab neke
Te dil heye ku bistînî ji min dil
Dem jî her wê divê şîtab meke¹
241. Ger şahînê li çerxa heştemîn bî
Mirin herdem dê dû te li kemîn bî
Eger sed salî dinê da bimînî
Dê êwira dawîn li jêr zemîn bî
242. Çi bax e ev, ku dar lê agirîn e
Çi deşt e ev, jê xûnvexwar zemîn e
Gelo ma ev welatê dilberan e
Yan çola evîna ya nazenîn e

1- şîtab meke: lezê neke.

243. Mîna min dilsotî perwaneyek nîn
Dinê da mîna min dîwaneyek nîn
Hemû mar û mêhrûyan hene hêlûn
Min î dîwane ra wêraneyek nîn

244. Di vî warî da min perwerî nîne
Şevan cê û rojan pêxwerî nîne
Heye min ser lê mejî tê da nîne
Heye min leş, lê bakî j' serî nîne

245. Sipêdeyan tê nalîna bilbilan
Ji bo yada rûyê wan ronî gulan
Felekê xwe dûr bike ji aha min
Kartêker e axîna sotîdilan

246. Wekî min dilsotî dinê da nîne
Nîne kes wek min derdan wa hilîne
Çawan dê pêş lêmişta çavan bigrim
Ku kes dil bo xemê min nasojîne

247. Derdê dilî neşêm bêjim tu kesan
 Nabe ku tu beran bavêjî esman
 Dibêjin min ku dev ji yarê berde!
 Yaram ne ew kes e dev jê bê berdan

248. Dilek mîna dilêm nalan çunîne
 Kulek mîna kulêm giran çunîne
 Eger derya be yan jî ewrê Nîsan
 Çu tişt mîna çavê m giryan çunîne

249. Dilêm ji destê te her dem xemgîn e
 Balîf min xişt e, bistir jî zemîn e¹
 Sizayê m ew e min tu xoş vîyayî
 Kî tu vîya d' vê rewşê da dimîne

250. Xwzî b' dema ku j, der da der bê dilber
 Kuta be roj û şevên kul û keser
 Bi sed şewqan dê derînim ji dil can
 Da bêjim şûnê da birûnê dilber

1- **xişt**: kelpûça nepijandî. **bistir**: cîraxek e ku firêtên wê ji biskên hiriyê ye.

251. Bêy te demkê dilêm bedem namîne¹
 Eger rûyit bibînim xem namîne
 Eger derdê dilê min parve bikin
 Dilek bêy xem cîhanê da namîne
252. Way wê rojê ku qaz'yê me Xudê be
 Terazû li ber û sirat me rê be
 Pîr û genc dê bi gerred biçne ser rê
 Way ew dema ku em biçne sirê de²
253. Xema cîhanê para canê ma ye
 Dewra me da vehesyan kîmiya ye
 Her kes dawyê dê bighê dermanê derd
 Dilê min e derdê wî bêdewa ye
254. Xudêyo dil bela ye, dil bela ye
 Gunehan çav dikin, dil mubtela ye
 Eger çavan nekirban dîdevanî
 Çi zane dil ku xweşkok li ku da ye

1- **bedem**: keyfxweş, (bêdem: nekeyfxweş).

2- **bi gerred**: bi dorê. **sirê**: sira, gerred, gerr, nobet.

255.

Dil dava dilberkê da muftela ye
Hicra wê bela ye, weslet bela ye
Vî wêranê dilî nedît bilî xûn
Dil na, bêje ku xûnîn Kerbela ye

256.

Cîhana bêwefa zindan e bo me
Gula kulan li nav daman e bo me
Kula Yaqûb û azarên Eyûbî
Hemû para nav dil û can e bo me

257.

Gulyên te ji miska terr, reştir û xweş
Hezaran dil, dîlê wê tûmika geş
Karî li te nake aha dilê min
Heçko dilê te xara ye, berê reş¹

258.

Çi xweş e mêhrebani her du ser bî
Ku yekser mêhrebani derdeser bî
Dilê Mecnûnî ger pir ji evîn bû
Dilê Leylê pitir kul û keser bî²

1- **dîl**: êsir, benî. **karî li te nake**: tesîrê li te nake. **xara**: kevirê req/berk, hestem.

2- **bî**: bibe. **bî**: bû.

259. Di deryaya xemit dil xoznebar e
Daxa dûr'yê cergim kir parepare
Ji birjangên te tîr dil da hezar e
Lew her dem soja dil zor û xedar e

260. Her dem dil û çavê min terr e li rê
Meya jîna min e ji xûna cergê
Ber axa min ra ger carkê biborî
Bi bêhna te dê vejîm paşî mergê

261. Her kesê mal û pille lê gelek bit
Di dil da dê xem û kula felek bit
Eger bidî serî taca keyanî
Daw'yê da dê ser sîngê te selek bit

262. Dilit çawa dê j' halêm baxeber bit
Ça dilovan li evî dilkeser bit
Cîgera te carkê nebûye xûnîn
Çawa haydar dê j' yên xûnîncîger bit

263. Dilê dînik bûye pir şêt û dîntir
Kavilmala dili bûye xûnîntir
Dê sojînim gerdûnê bi ahekê
Aha dilsotîyan e xwe betîntir
264. Rûyê te wek roka esmanî geş be
Tîra evîna te nav can û leş be
Xala reşa te bûye istêra min
Kî ye zêde ji min istêrereş be
265. Ji aha min gurrî digre heft gerdûn
Ji birjangê m rewan e cegerî xûn
Dilê te ku nesotiye ji xeman
Ji sotîdil dê haydar bî ça û çûn
266. Her dem pîr e ji xûna cergî min dil
Mîna momê dilagir im, dîde şil
Dê rûnê m ser rêka te şev û rojan
Ta rojkê derbas bî ber minî dilkul

267. Şeva min ji Yeldayê qîr û qertir
 Derdê dilêmin ji Bûderda better tir¹
 Deredar dê peyda ken dermanê xwe
 Dermanê derdê min e bê esertir
268. Kî nêzîkî te, be ew derdedar e
 Dilî da kêncê dûrîyê xedar e
 Eger carê bibînim ez çavên te
 Canêmin da hezar nîşterê mûkar e
269. Xweş ew dila ku ji xwe bêxeber bî
 Nizanibe sefer yan di hezer bî
 Wek Mecnûnî bikeve çol û çîyan
 Bibeze l' dû Leylayê çav lê ter bî
270. Şev û rojê min ji hevdu better in
 Bext û hatê min jî zêr û zeber in²
 Şev û roj ji dûr'ya te da dinalim
 Lê nalînên me jaran bê eser in

1- **Bûderda**: Ebû Derda'; hevalekî pêxemberê îslamê bûye.

2- **zêr û zeber**: ser û bin, jêr û jor.

271. Xwezî b' wî dilî kuldar û birîn e
Way li wî dilî kul tê da çunîne
Dilê te ku tu caran nesotiye
Lew haya te ji dilsotîyan nîne
272. Dilêm ji dest kulêt bêserûber e
Ji çav hêsirêm ji xûna cîger e
Her kê hebe yarek weke te bi naz
Dil tijî kul e can pir li exger e
273. Gumana min nîye ku herzegerr î
Ji vê gerra diçî, qet navegerrî
Te her rêyek li ber min da girêda
Ne camêr î, bêakar î, bedferr î
274. Ez nahizrim ji sewda ne jî sûdê
Di dil da ne fikara bûd, nebûdê
Naxwazim cokinar û kanîyavan
Her çavkî min wek hezar Zinderûdê¹

1- **Zinderûd:** Zayenderûd, çemê bi nav û bangê Isfahanê ye.

275. Ger derdê min hema yek ba çi dibû
Yan xemên min her hindek ba çi dibû
Bihata ber serim yar yan jî nojdar
Ji van herdan hema yek ba, çi dibû

276. Dibêjî min çira wa bêqerar î?
Wek gul perwerdeyê bayê buhar î?
Tu bo hind digerî li der û deştan
Bi serkê te derim bê îxtiyarî

277. Hemû rojan dikim ez bêqerarî
Şevan hişyarî û kalîn û zarî
Dilê dûr û nêzîk bo min disojin
Lê tu dilkevîrê bêbak û sarî

278. Semenbiskê berê te wek halhalê
Ji nêrgizan naz dibarin li balê
Ji ber wê ye ku nabî tu dilovan
Serit da heye nazên çendîn salê

279.

Nîgarînê! dil û canê min î tu
Hemû dîyar û pinhanê min î tu
Nizanim ev derda min ji kê girtî
Lê dizanim ku dermanê min î tu

280.

Kulan nava dilê min kirne xanî
Wek wêrana ku bûm hêlûn tê danî
Felekê! tu jî dane nav dilê min
Her çî kulên ku te hene l' hebanî

281.

Te ez kirim şêr û dîwane, şeyda
Sergerdan û belengaz û hem ruswa
Nizanim ku çiqas cî ma di dil da
Lê dizanim bo te heye cê derda

282.

Xudayo dil ji min bistîn bi jarî
Neşêm nexweş ra bikim perestari
Nizanim le'la lêva wê bo xûnim
Çima tîhnî ye gel hind avedarî

283. Ji şerman xûy rijyaye ser rûyê te
 Nazan xwe berdane nav ebrûyê te
 Bi cazûya çavan, çala çenê da
 Gelek Harût mane nav cazûyê te
284. Te zincîra poran rijandî ser rû
 Gul û sunbul têkel kirin rû be rû
 Dema zulfan dikî aloz, perîşan
 Diale her dilek bi davikek mû
285. Şeva tarî, biyaban pir şûjik bî¹
 Vê rêkê da ronî kê m û çenik bî²
 Ger ji destê te tê çermê leşê xwe
 Biguro ta ku barê te sivik bî
286. Çi xweş wesla te hîvê îşevêk bî
 Wesla te arama dilê kulek bî
 Ji mêhra te herê hîva şîrînmeş
 Destê hesretê min li ser serek bî

1- şûjik: hûrdeberên tûj weke şûjinê.

2- çenik: hindek, piçek.

287. Dilo rêka te pir bi qirş û qal bî
Buhurgeha te li ser çerxa kal bî
Şev tarî ye, rê dûr e çol çolistan
Xwezî b' wî ku sivikbar û çewal bî
288. Dilêm wek bilbilê heyranê gul bî
Hinavêm mîna dara pê di gil bî
Dibarînim xûnavê erxewanî
Dara tîhnî barê wê xûna dil bî
289. Şarê Lamerdê warê dilberim bî¹
Şekerpeyvên wêya taca serim bî
Eger milkê Şîrazê bide min şah
Jê xweştir e, ku dilber li berim bî
290. Bejnam li bin barê kulan xwar û mar
Cefakêşkî wek min nîne li çu war
Qet ez aza nebûm ji dest azaran
Dilê min î reşbext bû kohê xembar

1- **lamerd**: bajareke li ustana fars da ser bi şîrazê.

291. Ji bêdada felek yaran eman bî
Eman xwastin roja axirzeman bî
Li cê ye ger pêsrê bidirînim
Ku dij min asiman pir sergiran bî
292. Cîhan xwan e jîndar tê da mêvan e¹
Gula îro li sibehî xezan e
Çalereşa ku nav lê danîne gor
Dê bênje me; ev bo te xanûman e
293. Xudayê ku mekan lê lamekan bî
Sefabexşê cemala gulrûyan bî
Bedîhînerê roj û şev û candar
Ew riskhînerê hemû candaran bî
294. Min dil sotî ji ber soja evînê
Jarî di kam ji wê zimanşîrînê
Ew destên ku di gerdena zer da bû
Li ser didim wek mêşa hingivînê

1- xwan: sifrik.

295. Ger namêhrebana min mêhreban bî
Çima xûnavê ji çavê rewana bî
Eger dilbera min dildar ba gel min
Çima leşê min dê bê dil û can bî

296. Hezaran lale û gul di cîhan bî
Hemû li ber çavê xelkê cuwan bî
Lê halhala min di cuwanîya xwe
Serefraza hemû halhalîyan bî

297. Ez bextreş im ku bextê wajîgûn be
Siyehroj im ku rojam sernixûn be
Bûme awareyê kohê evînê
Ji destê dil, Xudê ew xerqî xûn be

298. Ez ew mom im ku hêsir agirîn e
Wa ye rewşa kesên dil şewitîne
Şevan digrîm, bi rojan ez dinalim
Bêy te şevam wisan, rojam hakîne¹

1- **hakîne:** weha.

299. Buhar ku tê her şaxê va gulek tê
 Bo her baxê hezaran bulbulek tê
 Pê bo her kewşenî neşêm bavêjim
 Nebî ji min beter sotîdilek tê
300. Di dinyaya denî da kî bimîne
 Dê davê her ji erdê dakutîne¹
 Tu her latenqîtû dixwînî 'ezîz
 Dilo yaweylenayê jî bixwîne
301. Halhalên kohisaran hefteyek e
 Wenewşên cokenaran hefteyek e
 Dê her gazî bikem bajar bi bajar
 Wefdariya gulrûyan hefteyek e
302. Gulên danê buharê hefteyek e
 Dema gehîna yaran hefteyek e
 Nede j' des kelêna wesla gulrûyna
 Ku gul nêv lalezaran hefteyek e

1- **daw jê dakutan:** terk lê kirin.

303. Hemû dil dê j' arê xeman bisojin
Hemû can dê wî arî bikin rojin
Hemû kes dê ji dest ecel kewayî
Çi şah û geda bin, dê her bipoşin

304. Bila bimrim tu çavên terr nebînî
Pirûskên keserên exger nebînî
Wereng ji agirê eşqat bisojim
Ku ji min rengê xakister nebînî¹

305. Du çavên te piyanên pir ji mey bî
Xeraca ebrûyên te mulkê Rey bî
Hema giftê didî îro ne sibê
Nizanim ku sibeya te dê key bî²

306. Dê ser rêka te rûnêm ta tu hatî
Li ber me vekî dergehê dilşatî
Dibe ku rojkê bikevî roja min
Ta bibînî çî sext e bêwefatî

1- **xakister**: xwelîşînk, armîşt.

2- **key**: kengî.

307. Li goristanekê borîm sibahkê
 Min guh lê bû, nalîn, axîn û ahkê
 Min dît koloxekî digot gel xakê¹
 Ku ev dinya ne hêja ye bi kahkê
308. Tu noş nînî, bo dil didî ber nîşan²
 Tu yar nînî, çima xwe didî nîşan
 Tu ku merhem nînî li ser birînim
 Çira xoyêreşînî l' ser qelîşan
309. Felekê tu çima didî azarim
 Tu ne gul î, carê nebe qîfarim³
 Tu barekî ji ser barê m nahildî
 Barî li ser baran nebe serbar im⁴
310. Tu natirsî bikujî me bi jarî
 Natirsî me raqetînî bi xwarî
 Ez bi nîvedilî ji kes natirsim
 Dê j' kê tirsî, te dil heye b' hezarî

1- **kolox**: cumcume, qafkê serî.

2- **nîş**: nişter.

3- **qîvar**: gihayekî bi strî ye, ku tê xwarin.

4- **barî**: carê, qene.

311. Tu ku dûr bî ji min, dil di ber im nîn
Evîna dîgeran di nêv ser im nîn¹
Bi serê dilberê j' herdû 'aleman
Tu daxwazek dinê bil dilber im nîn
312. Lê hîvê! mêhra te ji dil naçe der
Xemevîna te nê gotin li her der
Lê alava evîna te dîyar e
Nê veşartin weke tavê li hember
313. Bi ahkêşkê dê gerdûnê dem agir
Dilê dînik dê bikem şê û dîntir
Bitirse j' birûska aha sotîdil
Ku aha sotîdil zûtir digre girr
314. Şevêk nîne ji hêsir çav nebin terr
Ji xûna cergî lêmişt lêm nebin gerr
Şev û rojê min bi nalîn diborin
Lê ji rewşa min nîne te çi xeber

1- **digeran**: dîtiran, yên dinê.

315. Kesek nîne were dad û hawarê
 Hawara min bigîne sipîndarê
 Hemû rindên cîhanê ger bibin kom
 Kesek nîne ji bîram derxe yarê
316. Şev û rojan li doş im gund û banî
 Ji cot çavê mi boş in çem û kanî
 Ez ew bextreş im nêv baxê cîhanê
 Şûna gulan kelbeşkan kon lê danî
317. Çu dil bi kul wek min ne dagirtî ne
 Zêrek wek canê mî botkê da nîne¹
 Ji bil findê li hindam hemdemek nîn
 Ku yarên dilsotî, yên dilsotî ne
318. Ez ew bazê sipî me Hemedanî
 Hêlûna min li serê çî û banî
 Bi baskên xwe difirim li çiyayan
 Bi pencê xwe dikim nêçîrevanî

1- **botke**: amana ku zêrî tê da dihelînin.

319. Min vexwînî, raqetînî tu zanî
Di agir da bisojînî, tu zanî
Elwend û Meymendan ser min da bînî¹
Dê bêjim Xudêyo can î, tu zanî

320. Nîgara nûgîhayî tu li ku yî
Delala çavkildayî tu li ku yî
Nefes gehîştiye ber sîngê Tahir
Li dema malavayî tu li ku yî

321. Ey felekê tu mîna min zebûn bî
Dilê te wek dilê min xerqê xûn bî
Eger min gavekê bêxem bibînî
Yeqîn dê j' kerba vê da sernixûn bî

322. Bi nezanî ketim korerêyek dûr
Min nezanî ketime nav çalek kûr
Min digot qey tu hevalrêyî ey dil
Min nezanî tê min bihêlî l' ber bûr

1- **Elwend û Meymendan**: navê du çiyar e.

323. Dilê şeng ji dilê teng haydar nîne
Tendirist hay ji nexweşê jar nîne
Deba mêjîn e ne kêmasîya te
Ku yê azad hay ji gîrodar nîne
324. Dilê bê evîna te bimre baştir
Ruhê bêy derdit bipejmire baştir
Bilbil sibê dixwîne nav gulzarê
Gul bê eşqa Heq biqîşire baştir
325. Bila gul neruskin dû merga qencan
Eger ruskîn, ne bêhn bidin ne rengan
Ji xudroyan çi tiştêk dest ve nayê
Ji bil bednavî û her şerm û nengan
326. Ji bil vê min nîne çi arezûyek
Ku hevdema min be xweş lalerûyek
Eger derdê dilî bêjim bo çîyan
Gulek naruske li çîyan û kûyek

327. Dilê bêy evîn baş e pejmîrî be
Yê bêderd baştir e hema mirî be
Leşê rêka evînê da ne sabit
Pirtî pirtî nav arê sincirî be
328. Tu min yê' dilsotî hêja nabînî
Ku bo dîwana evînit vexwînî
Hezar carî min vexwînî kê nabe
Lewra tu behreka bêser û binî
329. Mirwarîyên hêsiyan nava davan
Xûna dil baştir e bêtin ji çavan
Nabêjim keskî ez pîrsa sitemit
Bila peyva sitem bimîne nîhan
330. Biçim li pala Elwend mêw biçînim
Ji her du dinyayan dawê kişînim
Şêneyê biçînim nalim bi zarî
Da bilbilî l' ser gulê venîşînim

331. Ger rewşa min bipirsî pir xerab e
Kezeba min bipirsî wek kebab e
Te ku ser min ra girtî yarekî dî
Roja heşrê jî bipirse hesab e
332. Di erdê xatirê da şîn dibe xem
Di baxim da şîn dibe herdem matem
Di çola bêbera vî dilê min da
Tovê bêhêviyê jî nayê berhem
333. Min dît sibê xweşdeng bilbilekî jar
Ku dinalî ji cergê xwe yî zamdar
Li ser gul'yê gulê gel gulê digot
Bêwefa yî, bêwefa yî tu ey yar!
334. Tu ku roka bilind a dilrevîn î
Çima wa nedilovan dilberîn î
Destpêkê ew hemû mêhr û mehebet
Daw'yê da wa bêwefa, bêayîn î

335.

Xoşdivîno! ji ber derdê cudayî
Çavê min da nemaye çu ronayî
Gîrodarê dava derdê dûrîyê
Ne yar û hevdemek, ne aşinayî

336.

Tu ku bejinxweşik û dilrevîn î
Tu ku çavbikila pir nazenîn î
Tu ku xud'yê du kez'yên miskreşîn î
Dibêjî min bo sergerdan dimînî

Nûbihar

www.nubihar.com | info@nubihar.com

 [@nubiharwesan](https://www.facebook.com/nubiharwesan) [@nubihar](https://twitter.com/nubihar)

 [@nubihar_yayinleri](https://www.instagram.com/nubihar_yayinleri) [nubihar](https://www.youtube.com/nubihar)

Baba Tahirê Hemedanî, şair û arifekî sed sala 4ê hicrî ye.
Tarîxa jidayîkbûn û wefata wî bi awayekî zelal ne diyar e.
Lê dîsa jî di piraniya çavkaniyên sereke de tarîxa jiyadîkbûn û
wefata wî wek mîladî 937-1010 tê qebûl kirin.

Baba Tahir, di du qadên cuda de berhem dane. Yek ji wan
berhemeke tesewîfî bi zimanê Erebi bi navê “el-Kelîmatu’l-
Qîsar” e, ya duyem jî helbestên wî yên bi cûreyê “dubeytî”
ye, ku bi zimanê Kurdiya Lorî hatine nivîsîn.

Ji aliyê naverokê ve di dubeytiyên Baba Tahir de mijarên
lîrîk/evînî û fikra wehdetu’l-wucûdê bi hev re xuya dikin.
Dubeytiyên Baba Tahir yê orjînal hindik in; ew dubeytiyên
ku niha bi navê wî têne weşandin hemî ne yên wî ne.

Herweha dubeytî, ji hêla zimanî ve jî hatine tehrîf kirin; ji
formên wan ên Kurdî/Lorî hatine Farisîzekirin.

Dubeytiyên Baba Tahir bi gelek zimanên cîhanê hatine
wergêrandin. Ev wergêra han jî ji hêla Perwîz Cîhanî ve
hatiye kirin. Di kitêbê de 336 dubeytî hene. Cîhanî, wergêra
xwe bi awayê wezn û qafiye hûnandiye.

9 786257 383837